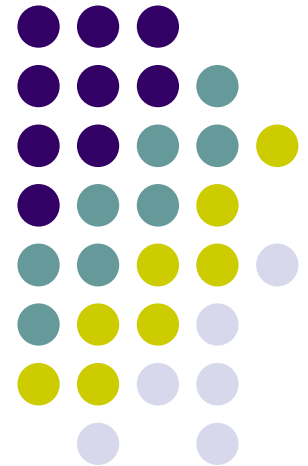
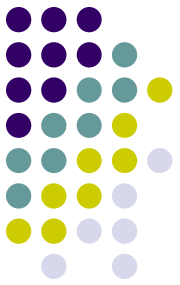

Особливості системи крові у дітей різних вікових груп. Основні захворювання системи крові у дітей

лекція для здобувачів освіти 2 курсу
ОПП Сестринська справа
Лектор: доцент Цвіренко С.М.

План лекції

1. Функції крові в організмі
2. Склад крові
3. Захворювання системи крові
4. Анемії у дітей. Причини, клініка, сестринський процес при анеміях.
5. Геморагічні захворювання: причини, класифікація, клінічні прояви, сестринський процес.
6. Гемобластози: причини, клінічні прояви, принципи діагностики, організація сестринського процесу при гемобластозах.

Функції крові

- **Транспортна** - перенесення різних речовин: кисню, вуглекислого газу, поживних речовин, гормонів, медіаторів, електролітів, ферментів і ін.
- **Дихальна** (різновид транспортної функції) - перенесення кисню від легенів до тканин організму, вуглекислого газу - від клітин до легень.
- **Трофічна** (різновид транспортної функції) - перенесення основних поживних речовин від органів травлення до тканин організму.
- **Екскреторна** (різновид транспортної функції) транспорт кінцевих продуктів обміну речовин (сечовини, сечової кислоти і ін.), Надлишку води, органічних і мінеральних речовин до органів їх виділення (нирки, потові залози, легені, кишечник).

Функції крові

- **Терморегуляторна** - перенесення тепла від більш нагрітих органів до менш нагрітих.
- **Захисна** - здійснення неспецифічного і специфічного імунітету; згортання крові охороняє від крововтрати при травмах.
- **Регуляторна (гуморальна)** - доставка гормонів, пептидів, іонів та інших фізіологічно активних речовин від місць їх синтезу до клітин організму, що дозволяє здійснювати регуляцію багатьох фізіологічних функцій.
- **Гомеостатична** - підтримка сталості внутрішнього середовища організму (кисотно-лужної рівноваги, водно-електролітного балансу та ін.).

Склад крові

Клітини крові

40-45% об'єму крові:

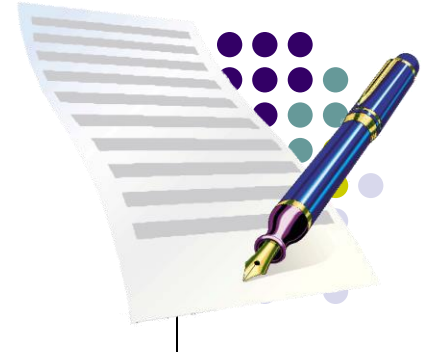
~ 99,9% – еритроцити

~ 0,1% – лейкоцити і
тромбоцити

Плазма – 55-60%

Патологія крові

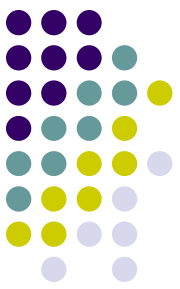
- **Анемії**
- **Гемобластози** – злоякісні пухлини, що виникають з кровотворних клітин.
- **Геморагічні захворювання** - гемофілія, тромбоцитопенічна пурпура, геморагічний васкуліт

Патологія крові

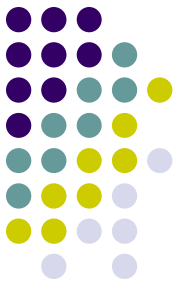
- Захворювання системи крові у дітей 16,6 ‰ (вперше виявлених хвороб та 43,9 ‰ усіх хвороб).
- За даними ВООЗ на анемію страждає близько 24,8% населення планети.
- Близько 1 млрд. людей має дефіцит заліза і залізодефіцитну анемію
- Дефіцит заліза визначається у 50-70% дітей раннього віку і у 20% дітей старшого віку.
- Пухлини кровотворної системи становлять 30 % пухлин в дитячому віці, 80% гострий лімфобластний лейкоз.

Характерні скарги при захворюваннях крові

- ❖ кровотечі;
- ❖ крововиливи;
- ❖ збільшення лімфатичних вузлів;
- ❖ блідість шкіри і слизових оболонок (при деяких анеміях - жовтяниця);
- ❖ біль в кістках

Визначення

Анемія – патологічний стан, який характеризується зниженням рівня гемоглобіну та еритроцитів в одиниці об'єму крові.

Анемія

- Анемія – це патологічний стан, який характеризується зниженням гемоглобіну в одиниці об'єму крові

менше 110 г/л у дітей до 6 років

менше 120 г/л у дітей старше 6 років

- Анемія може бути як самостійним захворюванням так і симптомом інших захворювань

Класифікація анемій

I. Анемії, викликані нестачею гемопоетичних факторів

- залізодефіцитні
- вітамінодефіцитні
- протеїнодефіцитні

80% захворювань крові - дефіцитні анемії

80% дефіцитних анемій - залізодефіцитні

Класифікація анемій

II. Гіпопластичні і апластичні анемії

(пов'язані з пригніченням кровотворення)

III. Гемолітичні анемії

(пов'язані з посиленою руйнацією еритроцитів)

IV. Анемія, викликана крововтратою

(постгеморагічна): гостра, хронічна

Скарги при анеміях

ПРОЯВИ ГІПОКСІЇ

- ✓ Слабкість
- ✓ Підвищена стомлюваність
- ✓ Задишка
- ✓ Серцебиття
- ✓ Головний біль
- ✓ Запаморочення
- ✓ Порушення сну
- ✓ Зниження успішності в школі
- ✓ Зміна поведінки

Прояви анемії

- ✓ Блідість шкіри і слизових
- ✓ Кровотечі
- ✓ Крововиливи

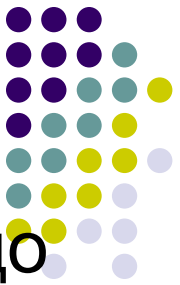
ПОРУШЕННЯ ТРОФІКИ

- ✓ Зміни шкіри і слизових оболонок, схильність до їх запалення
- ✓ Зниження апетиту
- ✓ Спотворення нюху і смаку

УРАЖЕННЯ ОРГАНІВ КРОВОТВОРЕННЯ

- ✓ Збільшення лімфовузлів
- ✓ Збільшення печінки і селезінки
- ✓ Немотивоване підвищення температури тіла

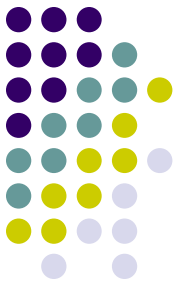
ЗАЛІЗОДЕФІЦИТНА АНЕМІЯ (ЗДА)

Залізодефіцитна анемія – патологічний стан, що характеризується зниженням вмісту гемоглобіну через дефіцит заліза в організмі внаслідок порушення його надходження, засвоєння або патологічних втрат.

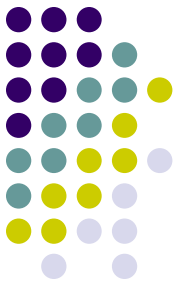
За ступенем важкості ЗДА:

1. легкий ступінь – рівень Hb 110-90 г/л
2. середній ступінь – 90-70 г/л
3. важкий – менше 70 г/л

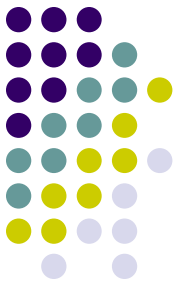

Причини дефіциту заліза

- Недостатнє надходження заліза з їжею
- Крововтрата
- Порушення всмоктування
- Підвищена потреба, період росту
- Запальні захворювання

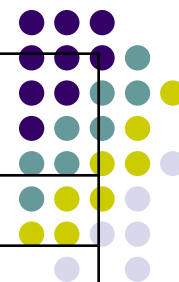
Лікування залізодефіцитної анемії

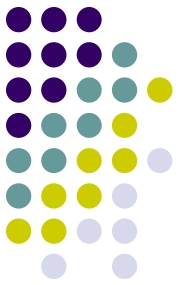

1. усунення причини
2. раціональне лікувальне харчування
3. лікування препаратами заліза
4. профілактичні заходи для запобігання рецидиву

Вміст заліза в продуктах (1 мг на 100 г продукту)

Продукт	Вміст заліза, мг/100 г	Продукт	Вміст заліза, мг/100 г
Печінка (яловича)	9,0	Квасоля	7,9
Язик (яловичий)	4,0	Суниці	7,8
М'ясо кролика	3,3	Шипшина	5,5
Телятина	2,9	Щавель	5,5
М'ясо (яловичина)	2,6	Шпинат	3,5
Баранина	2,0	Аґрус	2,5
Свинина	1,4	Малина	2,5
Тріска	0,7	Груша	2,0
Судак	0,5	Вишня	2,0
Крупа вівсяна	3,9	Диня	2,0
Горох	7,0	Смородина чорна	2,0
Хліб житній	1,9	Петрушка (зелень)	1,9
Хліб пшеничний	0,9	Салат (листя)	1,5
Кукурудза	2,7	Буряк	1,4
Молоко коров'яче	0,1	Капуста цвітна	1,4
Масло вершкове	0,2	Яблука	1,3

Основні принципи лікування ЗДА

- призначення лікарських залізовмісних препаратів,
- використання переважно препаратів заліза для перорального прийому;
- призначення препаратів заліза в адекватних дозах, які розраховують для кожного конкретного хворого з урахуванням маси його тіла і терапевтичного плану лікування;
- достатня тривалість курсу лікування пероральними препаратами заліза,
  - при анемії легкого ступеня 3 міс.
  - при анемії середнього ступеня 4,5 міс.
  - при тяжкій анемії 6 міс.

Правила ферротерапії

- Лікування ЗДА необхідно починати з дози рівної $1/2-1/4$ від терапевтичної поступово доводячи її до повної терапевтичної (за 7-14 днів).
- Приймати в інтервалах між прийомами їжі, що попереджує утворення нерозчинних солей, нездатних всмоктуватися з компонентами їжі.
- Доцільно поєднувати з призначенням аскорбінової кислоти (0,1 г), що підвищує всмоктування заліза.

Гемолітичні анемії

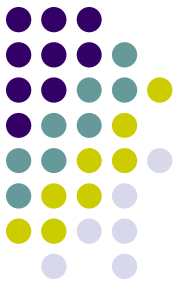
Група спадкових та набутих захворювань, основною ознакою яких є підвищена руйнація еритроцитів і вкорочення їх життя з 90-120 днів до 12-14 днів

Гемоліз може бути:

- внутрішньоклітинним (клітини РЕС - селезінка)
- внутрішньосудинним

Гемолітична (внаслідок внутрішньосудинного руйнування)

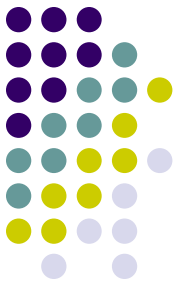

Тріада гемолітичної анемії

- Збільшення печінки і селезінки
- Жовтяниця (лимонно-жовтого кольору) гірербілірубінемія за рахунок непрямой фракції
- Анемія

Лікування гемолітичних анемії

- Детоксикаційна терапія: інфузійна терапія розчинами 5-10% глюкози з інсуліном, 0,9% розчин NaCl, кокарбоксилаза, аскорбінова кислота.
- Спазмолітики і жовчогінні препарати: но-шпа, аллохол, холосас, 25% розчин магнію сульфату.
- Антиоксиданти: препарати вітаміну Е.

Апластичні анемії

Група захворювань, при яких пригнічується
кровотворення

Клінічно:

- різко виражений геморагічний синдром
- септико-некротичні процеси

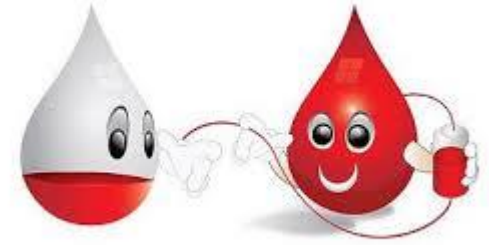
Причини апластичних анемій

- Контакт з токсичними речовинами
- Опромінення
- Інфекції
- Генетична схильність
- Застосування деяких ліків

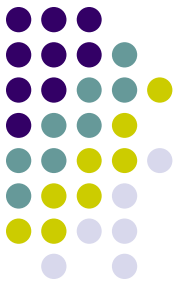

Лікування апластичної анемії

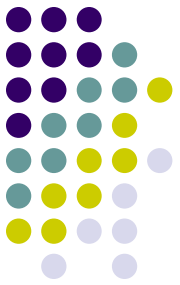

- Припинення контакту з провокуючим фактором
- Замісна терапія (еритромаса, тромбоконцентрат)
- Фактори росту лейкоцитів
- Антилімфоцитарний імуноглобулін
- Імуносупресивна терапія – стероїди, циклоспорин
- Симптоматична терапія (гемостатична, антибактеріальна терапія)
- Трансплантація кісткового мозку

Гострий лейкоз

Це злоякісна пухлина кровотворної тканини, яка виникає з клітини-попередниці гемопоєзу, що характеризується проліферацією незрілих бластних клітин з пригніченням нормального кровотворення і ураженням внутрішніх органів (ЦНС, печінка, селезінка, лімфатичні вузли)

Клініка гострого лейкозу

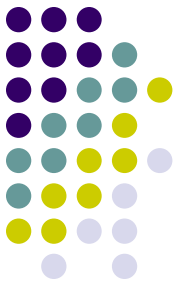
- **збільшення лімфовузлів**
- **Збільшення печінки і селезінки**
- **геморагічний синдром** (кровотечі, крововиливи)
- **анемія**
- **больовий синдром**
- **імунодефіцит** (некротичні ангіни, стоматити і ін. інфекційні захворювання).

Лікування гострих лейкозів

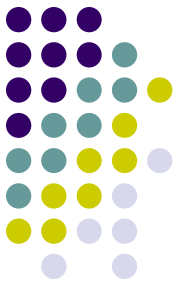
- Масивна поліхіміотерапія (певна послідовність цитостатичних препаратів, які оптимально впливають на мітотичний цикл).
  - Профілактика і лікування інфекційних ускладнень (бактеріальних, грибкових, вірусних);
  - Інфузійне і трансфузійне забезпечення
  - Опромінення головного мозку
-

Діагностика гострого лейкозу

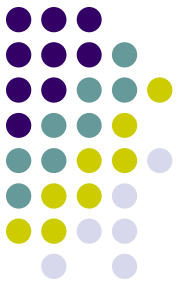
1. Клінічна картина
  2. Анемія, тромбоцитопенія, лейкоцитоз чи лейкопенія.
  3. Наявність бластних клітин (молодих форм лейкоцитів) в периферичній крові
  4. Дослідження кісткового мозку.
  5. Цитохімічні особливості бластних клітин.
-

Геморагічні захворювання

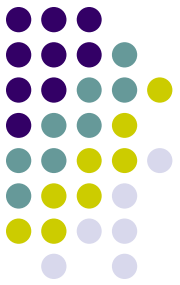

група захворювань, основним синдромом яких є підвищена схильність до кровотеч та крововиливів (підвищена кровоточивість).

Нормальний гемостаз (згортання крові)
залежить від:

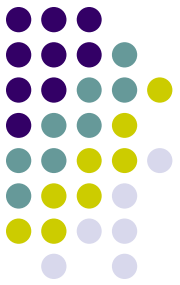

- **стану судинної стінки**
- **кількості та функціональної активності тромбоцитів,**
- **плазмових факторів згортання крові,**

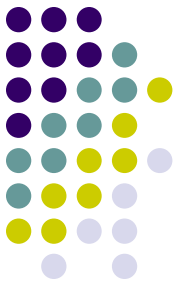
- Система гемостазу – функціональна система організму, яка забезпечує
  - зупинку та попередження кровотечі;
  - збереження рідкого стану циркулюючої та депонуючої крові;

ГЕМОФІЛІЯ

- *спадкове порушення гемостазу, зчеплене з X-хромосомою, яке характеризується недостатністю одного з факторів згортання крові і проявляється схильністю до кровотеч, крововиливів.*
- *Види:*
  - гемофілія А - дефіцит VIII фактора*
  - гемофілія В - дефіцит IX фактора*

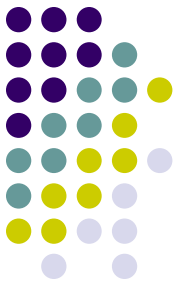
КЛІНІКА

Для гемофілії характерно:

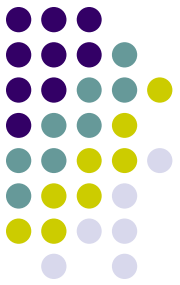
- 1) гематомний тип кровоточивості;*
- 2) невідповідність кровотеч травмам, які наносяться;*
- 3) кровотечі виникають не зразу ж після травми, а через деякий час - 1-3 год. після травми;*
- 4) кровотечі довготривалі (к-ка год., діб);*
- 5) виникають після порушення цілості шкіри;*

КЛІНІКА ГЕМОФІЛІЇ

- Крововиливи в суглоби (**гемартрози**)
- **Крововиливи в м'які тканини, гематоми**
- Кровотечі із слизової оболонки ротової порожнини при травмуванні
- **Гематурія**
- **Крововиливи в головний мозок**

СТУПІНІ ТЯЖКОСТІ ГЕМОФІЛІЇ:

Тяжка - рівень VIII фактора менше 1%;

Середньої тяжкості – рівень VIII фактора 1- 5%;

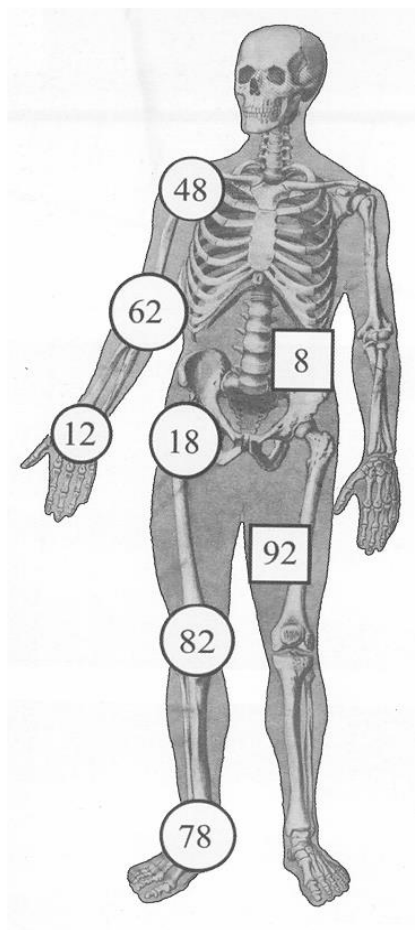
Легка - рівень VIII фактора вище 5%;

Латентна - рівень VIII фактора вище 10 %.

Гемартроз

Місця найчастіших крововиливів в тканини тіла

Принципи лікування гемофілії

1. Заходи по зупинці кровотечі загальної і локальної спрямованості.
2. Лікування наслідків кровотеч (гемартрози, гематоми).
3. Лікування ускладнень гемофілії (інгібіторні форми, ревматоїдний синдром).
4. Профілактика кровотеч: передопераційна профілактика кровоточивості, елементи догляду, режиму.
5. Генопрофілактика в сім'ях, які мають хворих на гемофілію

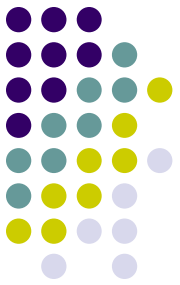
Препарати для замісної терапії гемофілії

можуть бути:

- приготовані з плазми донорів;
кріопреципітат (концентрат VIII фактора)
- отримані за допомогою рекомбінантної технології.

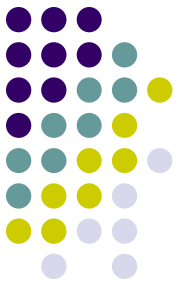
Профілактичне застосування концентрату фактора

Профілактичне застосування:

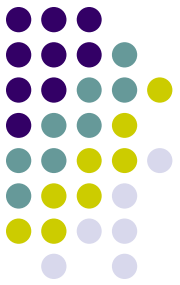
- При гемофілії А - концентрат фактора VIII передбачає в/в введення препарату 3 рази на тиждень (156 ін'єкцій на рік)
- При гемофілії В фактор згортання IX вводять 2 рази на тиждень (104 ін'єкції на рік).

Сучасне лікування - еміцизумаб

нещодавно розпочалася ера так званих **нефакторних препаратів**, які відрізняються принципово новим механізмом дії, — ***біоспецифічних моноклональних антитіл, до яких належить еміцизумаб***. Ці засоби запускають механізм згортання крові і тим самим усувають чинники, пов'язані з підвищеною кровоточивістю. Великими перевагами нефакторних препаратів є тривалість дії (до 28 днів), що зменшує частоту застосування, та зручніший спосіб введення (підшкірна ін'єкція).

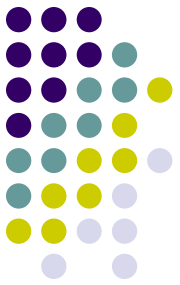
ТРОМБОЦИТОПЕНІЧНА ПУРПУРА (х-ба ВЕРЛЬГОФА)

геморагічне захворювання, зумовлене зменшенням кількості тромбоцитів (менше 150 тис.), що спричинено посиленням їх руйнуванням, надмірним споживанням або недостатнім утворенням.

Тромбоцитопенічна пурпура.

Клінічні прояви.

Основними клінічними симптомами є кровотечі зі слизових оболонок та петехіальні висипання на шкірі.

Кровоточивість при ІТП має мікроциркуляторний характер.

Геморагічні висипання на шкірі виникають, переважно, без конкретних причин.

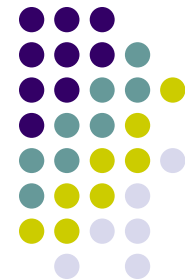
Характерні дрібноточкові петехії та невеликі екхімози.

Екхімози частіше локалізуються на передній поверхні тулуба, верхніх та нижніх кінцівках. Колір геморагій змінюється в залежності від їх давності: пурпурно-червоне забарвлення свіжих екхімозів поступово переходить у голубе, зеленувате та жовте.

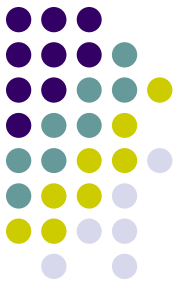
Великі гематоми, типові для коагулопатій, при ІТП не бувають.

Характерні профузні кровотечі з носа, з ясен, тривалі та рясні менструації.

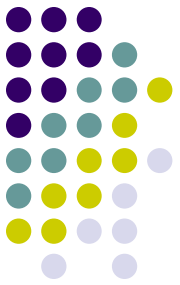
Клінічні прояви

Клінічні прояви

Діагностика

1. значне зниження кількості тромбоцитів (менше $150,0 \times 10^9/\text{л}$)

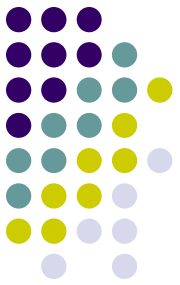
- $70 - 60 \times 10^9/\text{л}$ – легкий ступінь
  - $50 - 30 \times 10^9/\text{л}$ – середньо тяжкий ступінь
  - менше $30 \times 10^9/\text{л}$ – тяжка;
2. порушення функції тромбоцитів – агрегація, адгезія, реакція вивільнення та ін.
  3. подовжується час кровотечі (більше 15 хв. по Дюку, замість 3-5 хв. у нормі).
  4. $\uparrow$ кількість ретикулоцитів (через кровотечі);
  5. „біла кров” – N, може бути помірне $\uparrow$ лейкоцитів та еозинофілів;
  6. позитивні ендотеліальні проби;
  7. в кістково-мозковому пунктаті: $\uparrow$ кількість мегакаріоцитів.

ЛІКУВАННЯ ТРОМБОЦИТОПЕНІЧНОЇ ПУРПУРИ

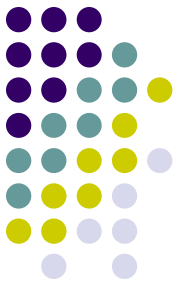
- Госпіталізація;
- Ліжковий режим;
- Дієта № 5;
- Зупинка кровотеч і лікування геморагічного синдрому:
  - глюкокортикоїди (преднізолон по 1-2 мг/кг/добу);
  - імуноглобуліни (сандаглобулін в/в крапельно по 0,4 г/кг протягом 5 днів);
  - в/м α_2 -інтерферон;
  - плазмаферез;

ГЕМОРАГІЧНИЙ ВАСКУЛІТ

Хвороба Шенлейна-Геноха - генералізоване імунокомплексне захворювання дрібних судин мікроциркуляторного русла, що проявляється симетричними дрібноточковими крововиливами на шкірі, ураженням суглобів, ШКТ, нирок.

Причини геморагічного васкуліту

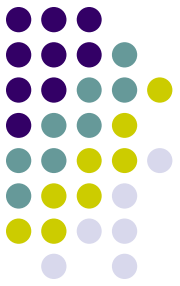

- вплив інфекційних факторів, алергенів,
- травми,
- переохолодження
- перегрів

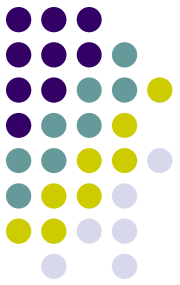
провокують розвиток гіперергічної судинної відповіді з імунокомплексним ураженням мікроциркуляторного русла з відкладенням гранулярних IgA-депозитів, активацією системи комплемента та гемостазу, порушенням реологічних властивостей крові.

Спостерігається синдром гіперкоагуляції з асептичним некрозом, деструкцією, тромбозом судин дрібного калібру, геморагічним синдромом

КЛАСИФІКАЦІЯ: Клінічні форми

- 1. Шкірна форма*
- 2. Шкірно-суглобова форма*
- 3. Абдомінальна форма*
- 4. Ниркова форма*
- 5. Змішана (шкірно-суглобово-абдомінальна) форма*

Клініка:

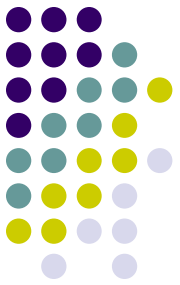
Тип кровоточивості - васкулітно-пурпурний

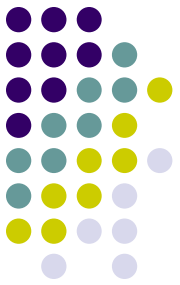
Ураження шкіри - висипання геморагічного характеру: петехіальні, дрібноплямисті (d 2-5мм), не зникає при натискуванні;

Особливості висипань:

- 1) симетричні;*
- 2) типова локалізація - навколо суглобів, на розгинальній поверхні гомілок, передпліччя, сідницях;*
- 3) некроз в центрі висипань;*
- 4) пігментація після висипань, яка утримується деякий час;*

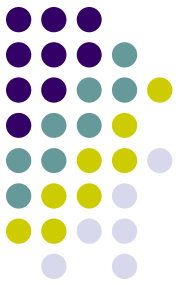
Клініка геморагічного васкуліту

Клініка:

- ***Суглоби (60-80%).*** Зазвичай вражаються великі суглоби (колінні та гомілковостопні). Дитина скаржиться на біль, набряк і обмежений обсяг рухів. Набряк зазвичай періартикулярний, синовіальний випіт, як правило, відсутній. Приєднання артрити значно порушує загальний стан, але в більшості випадків ці ушкодження мають зворотній характер.

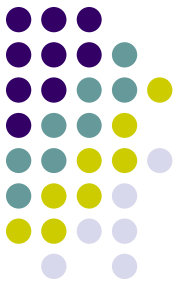

Клініка:

Система травлення (60%). Варіює від колікоподібних болей у животі, нудоти і блювання до шлунково-кишкових кровотеч, інвагінації.

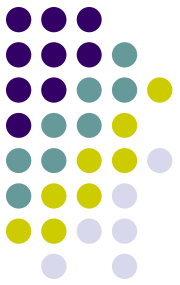
Сечовидільна система (20-60%). Серед пацієнтів з ураженням нирок у 76% симптоми виявляються через 4 тиж після початку захворювання, в 97% – вже через 3 міс. Симптоматика варіює: мікроскопічна чи макроскопічна гематурія, протеїнурія, нефритичний або нефротичний синдроми та ниркова недостатність. Гіпертензія може бути пов'язана з нефритом або бути ізольованим симптомом.

Лікування геморагічного васкуліту:

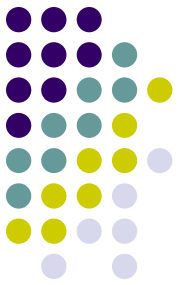
1. *Суворий ліжковий режим - період висипань + 2 тижні; напівліжковий режим - 2 тижні, палатний режим.*
2. *Дієта - гіпоалергічна. Виключаються алергізуючі продукти: риба, какао, шоколад, цитрусові, овочі та фрукти червоного та оранжевого кольору.*
3. *Ентеросорбенти на 5-7 днів.*

Лікування геморагічного васкуліту:

Медикаментозна терапія:

- **антибіотики** – напівсинтетичні пеніциліни, макроліди (коли був інфекційний агент);
- **Гепарин** в дозі 200-600 ОД/кг/добу підшкірно в 4-6 прийомів. Курс лікування - 4-6 тижнів.
- **антиагреганти** (дипіридамомол 3-5 мг/кг/добу, пентоксифілін 5-10 мг/кг/добу на 4-6 тиж з поступовою відміною);

ЛІКУВАННЯ ГЕМОРАГІЧНОГО ВАСКУЛІТУ

- **антигістамінні препарати** (фенкарол, перитол, супрастин, тавегіл, кларитин, лоратадин, цетрин у вікових дозах на період 2-4 тиж) при легкому ступені перебігу, свербінні шкіри;
- **глюкокортикоїди** (ГК) показані при блискавичній формі, абдомінальному, нирковому та масивному геморагічному синдромі з високим ступенем запальної активності. Преднізолон призначається в дозі 1-2 мг/кг/добу на період 2-4 тиж з поступовою відміною. Для зменшення гіперкоагуляційного ефекту ГК поєднують з антикоагулянтами та дезагрегантами. При високому ступені запальної активності, суглобовому синдромі, але без ознак ураження нирок допускається прийом преднізолону коротким курсом на 5-7 діб з наступною повною відміною з метою запобігання нефрологічній патології;